

Вестник БарГУ

Научно-практический журнал

Издаётся с марта 2013 года

№ 1 (11), июнь, 2022

Серия «Исторические науки
и археология. Экономические
науки. Юридические науки»

Учредитель: учреждение образования
«Барановичский государственный университет».

Адрес редакции:
ул. Войкова, 21, 225404 г. Барановичи.
Телефон: +375 (163) 64 34 77.
E-mail: vestnikbargu@gmail.com .

Подписные индексы: 00996 — для индивидуальных
подписчиков; 009962 — для организаций.
Свидетельство о регистрации средств массовой
информации № 1533 от 30.07.2012, выданное
Министерством информации Республики Беларусь.

В соответствии с приказом Высшей
аттестационной комиссии Республики Беларусь
от 21 января 2015 г. № 16 научно-практический
журнал «Вестник БарГУ» серия «Исторические
науки и археология. Экономические науки.
Юридические науки» включён в Перечень научных
изданий Республики Беларусь для опубликования
результатов диссертационных исследований
по историческим наукам и археологии,
экономическим наукам, юридическим наукам.

Научно-практический журнал «Вестник БарГУ»
включен в РИНЦ (Российский индекс научного
цитирования), лицензионный договор
№ 06-01/2016.

Выходит на русском, белорусском
и английском языках.
Распространяется на территории
Республики Беларусь.

Заведующий редакционно-издательской
группой А. Ю. Сидоренко
Технический редактор Л. Н. Щербук
Компьютерная вёрстка С. М. Глушак
Корректор Н. Н. Колодко

Подписано в печать 08.06.2022. Формат 60 × 84 1/8.
Бумага ксероксная. Печать цифровая.
Гарнитура Таймс. Усл. печ. л. 11,25. Уч.-изд. л. 7,70.
Тираж 100 экз. Заказ . Цена свободная.

Полиграфическое исполнение: Гродненское
областное унитарное полиграфическое
предприятие «Слонимская типография».
Свидетельство о государственной регистрации
издателя, изготовителя, распространителя
печатных изданий № 1/203 от 07.03.2014, № 2
от 25.02.2014. Адрес: ул. Хлюпина, 16, 231800
г. Слоним, Гродненская обл.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Кочурко В. И. (гл. ред. журн.), доктор сельскохозяйственных наук, профессор, академик Белорусской инженерной академии, академик Международной академии технического образования, академик Международной академии наук педагогического образования, академик Академии экономических наук Украины, заслуженный работник образования Республики Беларусь, профессор кафедры технического обеспечения сельскохозяйственного производства и агрономии (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь).

Климук В. В. (зам. гл. ред. журн.), кандидат экономических наук, доцент, первый проректор (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь).

Климук В. В. (гл. ред. сер.), кандидат экономических наук, доцент, первый проректор (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Прудникова А. Н.** (отв. секретарь сер.) (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь).

Гребень Т. М. (ред. текстов на англ. яз.) (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь).

Андрияшко М. В. (отв. за направление «Юридические науки»), кандидат юридических наук, доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Ермакович Л. И.** (отв. за направление «Исторические науки и археология»), кандидат исторических наук, доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Лизакова Р. А.** (отв. за направление «Экономические науки»), кандидат экономических наук, доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь).

Безуглая В. А., кандидат экономических наук, доцент (учреждение образования «БИП — Университет права и социально-информационных технологий», Минск, Республика Беларусь);

Быков А. А., доктор экономических наук, профессор (учреждение образования «Белорусский государственный экономический университет», Минск, Республика Беларусь);

Василевич Г. А., доктор юридических наук, профессор, член-корреспондент Национальной академии наук Беларуси, заслуженный юрист Республики Беларусь (Белорусский государственный университет, Минск, Республика Беларусь); **Вишневецкий А. Ф.**, доктор

исторических наук, профессор, заслуженный работник образования Республики Беларусь (учреждение образования «БИП — Университет права и социально-информационных технологий», Минск, Республика Беларусь); **Гурский В. Л.**, доктор экономических наук,

доцент (государственное научное учреждение «Институт экономики Национальной академии наук Беларуси»), Минск, Республика Беларусь); **Житкевич Г. Я.**, кандидат экономических наук,

доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Захарченко Л. А.**, кандидат экономических наук, доцент

(учреждение образования «Брестский государственный технический университет», Брест, Республика Беларусь); **Кривуть В. И.**, доктор исторических наук, доцент (учреждение

образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Колядко И. Н.**, кандидат юридических наук, профессор (Белорусский государственный университет, Минск, Республика Беларусь); **Куган С. Ф.**, кандидат

экономических наук, доцент (учреждение образования «Брестский государственный технический университет», Брест, Республика Беларусь); **Лабейко О. А.**, кандидат

экономических наук, доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Литвинский А. В.**, кандидат исторических наук

(учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Лосев В. В.**, кандидат юридических наук, доцент (учреждение

образования «Белорусский государственный экономический университет», Минск, Республика Беларусь); **Лученок А. И.**, доктор экономических наук, профессор (государственное научное

учреждение «Институт экономики Национальной академии наук Беларуси»), Минск, Республика Беларусь); **Людвигевич О. Н.**, кандидат юридических наук, доцент (учреждение образования

«Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Манкевич И. П.**, кандидат юридических наук, доцент (учреждение образования «Белорусский

государственный экономический университет», Минск, Республика Беларусь);

Медведева Г. Б., кандидат экономических наук, доцент (учреждение образования «Брестский государственный технический университет», Брест, Республика Беларусь); **Нечухрин А. Н.**, доктор исторических наук, профессор (учреждение образования «Гродненский государственный университет имени Янки Купалы», Гродно, Республика Беларусь); **Омельянюк А. М.**, кандидат экономических наук, доцент (учреждение образования «Брестский государственный технический университет», Брест, Республика Беларусь); **Познякевич В. Н.**, кандидат экономических наук, доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Посохина Г. И.**, кандидат исторических наук, доцент (учреждение образования «Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина», Брест, Республика Беларусь); **Рябова К. И.**, кандидат экономических наук, доцент (учреждение образования «Барановичский государственный университет», Барановичи, Республика Беларусь); **Солодовников С. Ю.**, доктор экономических наук, профессор (Белорусский национальный технический университет, Минск, Республика Беларусь); **Таранова Т. С.**, доктор юридических наук, профессор (учреждение образования «Белорусский государственный экономический университет», Минск, Республика Беларусь); **Функ Я. И.**, доктор юридических наук, профессор (Белорусский государственный университет, Минск, Республика Беларусь); **Шабанов В. Б.**, доктор юридических наук, профессор (Белорусский государственный университет, Минск, Республика Беларусь); **Шевлюков А. П.**, доктор экономических наук, профессор (учреждение образования «Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации», Гомель, Республика Беларусь); **Яковчик Н. С.**, доктор экономических наук, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, заслуженный работник сельского хозяйства Республики Беларусь (Институт повышения квалификации и переподготовки кадров агропромышленного комплекса учреждения образования «Белорусский государственный аграрный технический университет», Минск, Республика Беларусь).

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ СЕРИИ

Андреева О. В., кандидат экономических наук, доцент (Центр стратегических исследований социально-экономического развития Юга России РГЭУ (РИНХ), Ростов-на-Дону, Российская Федерация); **Астратова Г. В.**, доктор экономических наук, кандидат технических наук, профессор, почетный работник высшего профессионального образования Российской Федерации (Уральский федеральный университет имени первого Президента России Б. Н. Ельцина, Екатеринбург, Российская Федерация); **Белянская О. В.**, кандидат юридических наук, доцент (Институт права и национальной безопасности федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Тамбовский государственный университет имени Г. Р. Державина», Тамбов, Российская Федерация); **Биглова Г. Ф.**, доктор экономических наук, доцент (Институт социально-экономических исследований федерального государственного бюджетного научного учреждения «Уфимский федеральный исследовательский центр Российской академии наук», Уфа, Республика Башкортостан, Российская Федерация); **Горбатова М. А.**, кандидат юридических наук, доцент (Санкт-Петербургский институт (филиал) федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Всероссийский государственный университет юстиции (РПА Минюста России)», Санкт-Петербург, Российская Федерация); **Закирова Э. Р.**, кандидат экономических наук, доцент (Институт дополнительного образования федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Уральский государственный экономический университет», Екатеринбург, Российская Федерация); **Звирибуле А.**, доктор экономических наук, профессор (Латвийский сельскохозяйственный университет, Елгава, Латвийская Республика); **Касич А. А.**, доктор экономических наук, профессор (Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина); **Кузнецова Ю. А.**, кандидат экономических наук (филиал федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Кузбасский государственный технический университет имени Т. Ф. Горбачева» в г. Новокузнецке, Новокузнецк, Российская Федерация); **Момот Т. В.**, доктор экономических наук, профессор (Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова, Харьков, Украина); **Одинцова Т. М.**, кандидат экономических наук, доцент (Институт финансов, экономики и управления федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего образования «Севастопольский государственный университет», Севастополь, Российская Федерация); **Острогляд А. В.**, кандидат юридических наук, доцент (учреждение высшего образования «Университет Короля Данила», Ивано-Франковск, Украина); **Терзиев В. К.**, доктор наук (экономика), доктор наук (национальная безопасность), доктор наук (социальная деятельность) профессор (Военная академия имени Георгия Раковского, Русенский университет имени Ангела Кънчева, Русе, Болгария); **Шалаев В. П.**, доктор философских наук, профессор (федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Поволжский государственный технологический университет», Йошкар-Ола, Республика Марий Эл, Российская Федерация); **Шаркова А. В.**, доктор экономических наук, профессор (федеральное государственное образовательное бюджетное учреждение высшего образования «Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации», Москва, Российская Федерация).

Promoter: Educational institution
"Baranovichi State University".

Editorial address:
21 Voykova Str., 225404 Baranovichi.
Phone: +375 (163) 64 34 77.
E-mail: vestnikbargu@gmail.com .

Subscription indices: 00996 — for individual subscribers;
009962 — for companies.
The certificate of the registration of mass media № 1533
of 30.07.2012 issued by the Ministry of Information
of Belarus.

In accordance with the order of the board of the Higher
Attestation Commission of the Republic of Belarus on
January 21, 2015 № 16 the scientific-and-practical journal
"BarSU Herald", the series "Historical Sciences and
Archaeology. Economics. Law" was included on the list of
the scientific publications of the Republic of Belarus for
publishing the results of dissertation research History of
science and archaeology, Economics, Laws.

Scientific-and-practical journal "BarSU Herald"
is included into RSCI (Russian Science Citation Index),
license agreement № 06-01/2016.

Issued in Russian, Belorussian and English. The journal is
distributed on the territory of the Republic of Belarus.

Managing editor A. Y. Sidorenko
Technical editor L. N. Scherbuk
Desktop Publishing S. M. Glushak
Proofreader N. N. Kolodko

Signed print 08.06.2022. Format 60 × 84 1/8. Paper xerox.
Digital printing. Headset Times. Conv. pr. s. l. 11,25.
Acc.-pub. s. l. 7,70. Circulation of 100 copies.
Order . Free price.

Printing performance: Grodno Regional Printing Unitary
Enterprise "Slonim printing establishment". The state
registration certificate of the publisher, manufacturer and
publications distributor № 1/203 of 07.03.2014, № 2
of 25.02.2014. Address: 16 Hlyupin St., 231800 Slonim,
Grodno region.

EDITORIAL BOARD

Kochurko V. I. (*editor-in-chief*), DSc in Agriculture, Professor, Academician of the Belarusian Academy of Engineering, Academician of the International Academy of Technical Education, academician of the International Academy of Pedagogical Education, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Honored Worker of Education of the Republic of Belarus, Professor of Department of Technical Support of Agricultural Production Processes and Agronomic Sciences (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus).

Klimuk V. V. (*deputy editor-in-chief*), PhD in Economics, Associate Professor, first vice-rector (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus).

Klimuk V. V. (*the series editor-in-chief*), PhD in Economics, Associate Professor, first vice-rector (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Prudnikova A. N.** (*executive secretary of the series*) (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus).

Greben T. M. (*ed. of texts in English*) (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus).

Andryashka M. V. (*responsible for the area "Law"*), PhD in Law, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus);

Ermakovich L. I. (*responsible for the area "Historical Sciences and Archaeology"*), PhD in History, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Lizakova R. A.** (*responsible for the area "Economics"*), PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus).

Bezuglaya V. A., PhD in Economics, Associate Professor (Private educational institution "BIP — university of law and social-information technologies", Minsk, the Republic of Belarus);

Bykov A. A., Doctor of Economic Sciences, Professor (Belorussian State Economic University, Minsk, the Republic of Belarus); **Vasilevich G. A.**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Belarus, Honored Lawyer of the Republic of Belarus (Belarusian State University, Minsk, the Republic of Belarus);

Vishnevskiy A. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Honored Worker of Education of the Republic of Belarus (Private educational institution "BIP — University of law and social-information technologies", Minsk, the Republic of Belarus); **Gurskiy V. L.**, Doctor of Economics, Associate Professor (State scientific institution "The Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus", Minsk, the Republic of Belarus);

Zhitkevich G. Ya., PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Zaharchenko L. A.**, PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Brest State Technical University", Brest, the Republic of Belarus);

Krivut V. I., Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Kolyadko I. N.**, PhD in Law, Professor (Belarusian State University, Minsk, the Republic of Belarus);

Kugan S. F., PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Brest State Technical University", Brest, the Republic of Belarus); **Labeyko O. A.**, PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Litvinskiy A. V.**, PhD in History (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus);

LOSEV V. V., PhD in Law, Associate Professor (Belorussian State Economic University, Minsk, the Republic of Belarus); **Luchenok A. I.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (State scientific institution "The Institute of Economics of the National Academy of Sciences of Belarus", Minsk, the Republic of Belarus);

Lyudvikevich V. N., PhD in Law, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Mankevich I. P.**, PhD in Law, Associate Professor (Belorussian State Economic University, Minsk, the Republic of Belarus); **Medvedeva G. B.**, PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Brest State Technical University", Brest, the Republic of Belarus);

Nechuhrin A. N., Doctor of Historical Sciences, Professor (Educational institution "Yanka Kupala State University of Grodno", Grodno, the Republic of Belarus); **Omelyanyuk A. M.**, PhD in

Economics, Associate Professor (Educational institution "Brest State Technical University", Brest, the Republic of Belarus); **Poznyakevich V. N.**, PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Posohina G. I.**, PhD in History, Associate Professor (Educational institution "Brest State A.S. Pushkin University", Brest, the Republic of Belarus); **Ryabova K. I.**, PhD in Economics, Associate Professor (Educational institution "Baranovichi State University", Baranovichi, the Republic of Belarus); **Solodovnikov S. Yu.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (Educational institution "Belarusian National Technical University", Minsk, the Republic of Belarus); **Taranova T. S.**, Doctor of Legal Sciences, Professor (Belorussian State Economic University, Minsk, the Republic of Belarus); **Funk Ya. I.**, Doctor of Legal Sciences, Professor (Belarusian State University, Minsk, the Republic of Belarus); **Shabanov V. B.**, Doctor of Legal Sciences, Professor (Belarusian State University, Minsk, the Republic of Belarus); **Shevlyukov A. P.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (Educational institution "The Belarusian Trade and Economics University of Consumer Cooperation", Gomel, the Republic of Belarus); **Yakovchik N. S.**, Doctor of Economic Sciences, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Honored Worker of Agriculture of the Republic of Belarus (Professional Development and Retraining Institute of Agribusiness Specialists of Educational institution "Belarusian State Agrarian Technical University", Minsk, the Republic of Belarus).

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Andreeva O. V., PhD in Economics, Associate Professor (the Center for Strategic Studies of Socio-Economic Development of the South of Russia RSUE, Rostov-on-don, Russian Federation); **Astratova G. V.**, Doctor of Economic Sciences, PhD in Technical Sciences, Professor, Honored Worker of High Professional Education of Russian Federation (Ural Federal University named after the first President of Russia B.N. Yeltsin, Yekaterinburg, Russian Federation); **Belyanskaya O. V.**, PhD in Law, Associate Professor (the Institute of Law and National Security of Derzhavin Tambov State University, Tambov, Russian Federation); **Biglova G. F.**, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor (the Institute of Socio-Economic Studies of the Federal State Budgetary Institution of Science "Ufa Federal Research Center of the Russian Academy of Sciences", Ufa, Bashkortostan, Russian Federation); **Gorbatova M. A.**, PhD in Law, Associate Professor (Saint Petersburg Institute (Branch) of Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "All-Russian State University (RLA of the Ministry of Justice of Russia", Saint Petersburg, Russian Federation); **Zakirova E. R.**, PhD in Economics, Associate Professor (the Institute of Continuing Education of the Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "Ural State Economic University", Yekaterinburg, Russian Federation); **Zvirbule A.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (Latvia University of Agriculture, Jelgava, Republic of Latvia); **Kasich A. A.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine); **Kuznetsova Yu. A.**, PhD in Economics (the Branch of the Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "T. F. Gorbachev Kuzbass State Technical University in Novokuznetsk", Novokuznetsk, Russian Federation); **Momot T. V.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (A.N. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine); **Odintsova T. M.**, PhD in Economics, Associate Professor (Institute for Finance, Economics and Management of the Federal State Autonomous Educational Institution of Higher Education "Sevastopol State University", Sevastopol, Russian Federation); **Ostroglyad A. V.**, PhD in Law, Associate Professor (Higher Educational Institution "King Danila University", Ivano-Frankivsk, Ukraine); **Terziev V. K.**, D.Sc. (Economics), D.Sc. (National Security), D.Sc. (Social Activities), Professor (Military Academy "G. S. Rakovski", the University of Ruse "Angel Kanchev", Rousse, Bulgaria); **Shalaev V. P.**, Doctor of Philosophical Sciences, Professor (the Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Professional Education "Volga State University of Technology", Yoshkar-Ola, the Mari El Republic, Russian Federation); **Sharkova A. V.**, Doctor of Economic Sciences, Professor (the Federal State Educational Budgetary Institution of Higher Education "Financial University under the Government of the Russian Federation", Moscow, Russian Federation).

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ И АРХЕОЛОГИЯ

HISTORICAL SCIENCES AND ARCHAEOLOGY

- Булатая В. Ю.** Адлюстраванне і ацэнка падзей адраджэння царкоўнай уніі ў матэрыялах газеты “Крыніца” (“Białoruskaja Krynica”) у міжваенны перыяд **6**
- Булатая В.** Reflection and evaluation of the events of the revival of the church union in the materials of the newspaper “Krynica” (“Białoruskaja Krynica”) in the interwar period
- Елизаров С. А.** Председатели местных исполкомов БССР 1953—1964 годов: основные тенденции, качественный и количественный состав **11**
- Elizarov S. A.** Chairmen of local executive committees of the BSSR 1953—1964: main trends, qualitative and quantitative composition
- Ермаковіч Л. І.** Праваслаўныя брацтвы на Беларусі **18**
- Ermakovich L. I.** Orthodox brotherhoods in Belarus
- Посохина Г. И.** Новые направления в идеологии коммунистической партии Китая в эпоху проведения политики реформ и открытости **26**
- Posokhina G. I.** New directions in the ideology of the communist party of China during the period of the reform and opening-up policy
- Смірноў С. М.** Рэлігійная палітыка Аляксандра Севера: традыцыя і сінкрэтызм **33**
- Smirnou S. M.** Religious politics of Alexander Severus: tradition and syncretism
- Стукачева Ю. Ю.** Методологічныя змяненні ў амерыканскай гістарычнай навуцы ў 1970—1980-х гадах **38**
- Stukacheva Y. Y.** Methodological changes in american historical science in the 1970—1980s

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

ECONOMICS

- Гуторова Е. В.** Территориальная мобильность рабочей силы: сущность, классификация, особенности в Республике Беларусь **44**
- Gutorova A. V.** Territorial mobility of the labor force: essence, classification, features in the Republic of Belarus
- Климук В. В.** Оценка эффективности развития инновационной инфраструктуры Республики Беларусь в векторе наукоемкой экономики **54**
- Klimuk V. V.** Assessment of the effectiveness of the development of innovation infrastructure of the Republic of Belarus in the vector of knowledge-intensive economy
- Лабейко О. А., Скидан К. Н.** Теоретико-методические аспекты государственного регулирования рынка труда **62**
- Labeyko O. A., Skidan K. N.** Theoretical and methodological aspects of state regulation of the labor market

ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

LAW

- Василевич Г. А.** Развитие конституционно-правового статуса человека и гражданина в контексте изменений и дополнений Конституции по итогам референдума 2022 года **67**
- Vasilevich G. A.** The development of the constitutional and legal status of a person and a citizen in the context of amendments and additions to the Constitution following the results of the 2022 referendum
- Людвикевиц О. Н.** Внештатное сотрудничество в контексте реализации концепции юридического образования **72**
- Lyudvikevich V. N.** Non-staff cooperation in the context of realization the concept of the legal education
- Чмыга О. В.** Право на запрос, предложения и замечания, обращение депутата местного Совета как значимый инструмент местной коллегиальной представительной демократии **77**
- Chmyga O. V.** Right to request, suggestions and comments, appeal of local Council deputy as a significant instrument of local collegiate representative democracy
- Шуленкова И. В., Ворошкевич С. А.** Уголовно-правовая характеристика контрабанды как опасного таможенного преступления **83**
- Shulenkova I. V., Voroshkevich S. A.** Criminal and legal characteristics of smuggling as a dangerous customs crime

УДК 94(476)«1921–1939»

В. Ю. Булатая

Дзяржаўная ўстанова адукацыі «Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы», вул. Маскоўская, 15,
220007 Мінск, Рэспубліка Беларусь, +375 (29) 211 57 25, wiktoriaumianek@gmail.com

**АДЛЮСТРАВАННЕ І АЦЭНКА ПАДЗЕЙ АДРАДЖЭННЯ ЦАРКОЎНАЙ УНІІ
Ў МАТЭРЫЯЛАХ ГАЗЕТЫ “KRYNICA” (“BIAŁORUSKAJA KRYNICA”)
У МІЖВАЕННЫ ПЕРЫЯД**

Артыкул прысвечаны стаўленню беларускіх каталіцкіх актывістаў да працэсу распаўсюджвання неауніі ў міжваенны перыяд на тэрыторыі Заходняй Беларусі, якое было адлюстравана на старонках газеты “Крыніца”. Даследаванне скіравана на вызначэнне пазіцыі, якой прытрымлівалася канкрэтная грамадская супольнасць у дачыненні да неауніі. Дзеля вырашэння даследчай задачы былі прааналізаваны прадстаўленыя ў бібліятэчных зборах нумары газеты “Крыніца” з красавіка 1921 года па верасень 1939-га. Вынікі даследавання паказалі, што беларускія каталіцкія актывісты негатыўна ставіліся да распаўсюджвання неауніі. Яны тлумачылі гэта тым, што з’ява не задавальняла інтарэсы беларускага народу, не прыносіла аніякага рэлігійнага плёну і насіла палітычны характар. Аднак да ідэі злучэння Праваслаўнай і Каталіцкай царквы яны ставіліся пазітыўна.

Ключавыя словы: неаунія; Беларуска-хрысціянская дэмакратыя; газета “Крыніца”; канфесіянальная палітыка; Заходняя Беларусь.

Бібліягр.: 18 назваў.

V. Bulataja

State Institution of Education “National Institute for Higher Education”,
15 Moscow Str., 220007 Minsk, the Republic of Belarus, 375 (29) 211 57 25, wiktoriaumianek@gmail.com

**REFLECTION AND EVALUATION OF THE EVENTS OF THE REVIVAL
OF THE CHURCH UNION IN THE MATERIALS OF THE NEWSPAPER “KRYNICA”
 (“BIAŁORUSKAJA KRYNICA”) IN THE INTERWAR PERIOD**

The article is devoted to the attitude of Belarusian Catholic activists to the process of spreading neounion in the interwar period on the territory of Western Belarus, which was reflected on the pages of the newspaper “Krynica”. The study aims to determine the position held by a particular community in relation to neounion. In order to solve the research problem, the issues of the newspaper “Krynica” presented in the library collection from April 1921 to September 1939 were analyzed. The results of the research showed that Belarusian Catholic activists had a negative attitude to the spread of neo-union. They explained this by the fact that the phenomenon did not satisfy the interests of the Belarusian people, did not bring any religious results and was of a political nature. However, they were positive about the idea of uniting the Orthodox and Catholic Churches.

Key words: neounion; BCD; the newspaper “Krynica”; confessional politics; Western Belarus.

Ref.: 18 titles.

Уводзіны. У міжваенны час на тэрыторыі Заходняй Беларусі адбываўся працэс адраджэння царкоўнай уніі, якая была прынята Берасцейскім саборам у 1596 годзе і скасаваная Полацкім царкоўным саборам у 1839-м. У 1924 годзе біскуп Генрык Пшэздзецкі атрымаў ад Рымскага Папы спецыяльныя паўнамоцтвы па распаўсюджванні неауніі ва ўсходніх ваявод-

ствах Другой Рэчы Паспалітай. Па прапанове Ватыкана да гэтай работы далучыліся і манаскія каталіцкія ордэны — бенедыктынцы, францысканцы, дамініканцы [1, с. 116]. Пазіцыя польскага ўраду не супярэчыла інтарэсам Апостальскай сталіцы, якая на заходнебеларускіх землях перадусім спадзявалася на запасіць досвед, патрэбны для планаванай будучай унійнай працы ў Расіі, і не імкнулася ўзмацняць масавую свядомасць мясцовага насельніцтва [2, с. 432].

Варта разумець, што неаунія на землях Заходняй Беларусі распаўсюджвалася ва ўмовах шматканфесійнага насельніцтва. Дзейнасць уніятаў галоўным чынам была скіравана на канфесійнае перавыхаванне праваслаўных жыхароў. Але апорай уніі ў Заходняй Беларусі былі менавіта беларусы-каталікі, нашчадкі колішніх уніятаў [1, с. 120]. Улічваючы гэтыя акалічнасці, стаўленне да працэсу распаўсюджвання неауніі ў Заходняй Беларусі было неадназначным як з боку Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы, так і з боку беларускага рыма-каталіцкага духавенства, пазіцыя якога цудоўна адлюстравана на старонках тагачасных друкаваных выданняў.

Матэрыялы і метады даследавання. Даследчую зацікаўленасць для нас уяўляюць публікацыі ў газеце “Кругіца” (“Białoruskaja Kruhica”), якая выдавалася беларускімі каталіцкімі актывістамі партыі «Беларуская хрысціянская дэмакратыя» (далей — БХД). Гэта абумоўлена тым, што ў масе матэрыялаў адлюстроўвалася пазіцыя актывістаў БХД, якія пераважна былі звязаны з колам беларускага рыма-каталіцкага духавенства. Дзякуючы таму, што газета стабільна выходзіла адносна доўгі час, мы можам прасачыць дынаміку стаўлення да неауніі.

Матэрыяламі даследавання сталі нумары газеты “Кругіца” (“Białoruskaja Kruhica; 1917—1940). Выдавецкі орган газеты — БХД. У 1921 годзе газета пазіцыянавала сябе як хрысціянска-дэмакратычная, з 1921 па 1927 год — сялянская газета, у 1927—1939 гадах — палітычная, грамадская і літаратурная газета [3, с. 107]. Яна выходзіла раз на тыдзень, аднак часта канфіскаўвалася ўладамі. У 1926 годзе “Кругіца” была зачынена, замест яе стала выходзіць “Białoruskaja Kruhica” [4, с. 547]. З 1937 года выхад газеты стаў нерэгулярным праз закрыццё яе на пэўны час.

З той прычыны, што выдавецкі орган газеты “Кругіца” — БХД, у якой большая частка кіраўніцтва была прадстаўлена каталіцкімі актывістамі і святарамі, асноўны змест газеты складалі публікацыі аб праблемах Каталіцкага касцёла ў межах міжваеннай Заходняй Беларусі. Але ў газеце выходзілі матэрыялы і пра жыццё і навіны з іншых канфесій. У прыватнасці, маса публіцыстычных матэрыялаў у газеце была прысвечана распаўсюджванню неауніі на тэрыторыі Заходняй Беларусі.

Пры падрыхтоўцы артыкула выкарыстоўваліся агульнанавуковыя (аналіз, сінтэз) і спецыяльныя гістарычныя метады даследавання (кантэнт-аналіз, гісторыка-параўнальны).

Вынікі даследавання і іх абмеркаванне. Прааналізаваўшы публіцыстычныя матэрыялы, у якіх узнімалася тэма неауніі, былі вызначаны наступныя тэматычныя рубрыкі, у якіх акрэсліваецца стаўленне да працэсу адраджэння царкоўнай уніі, яго асаблівасці: 1) унія як тэарэтычны саюз Праваслаўнай царквы і Рыма-каталіцкага касцёла ў Беларусі; 2) унія — чужая для беларусаў з’ява (па меркаванні аўтараў газеты “Кругіца”); 3) выказванне праваслаўных беларускіх дзеячаў на тэму распаўсюджвання неауніі; 4) пазіцыя актывістаў БХД адносна з’яўлення новай царкоўнай уніі.

Унія як тэарэтычны саюз Праваслаўнай царквы і Рыма-каталіцкага касцёла ў Беларусі. У 1921 годзе папулярнай рубрыкай газеты “Кругіца” стала рубрыка «Куток аб уніі», дзе аўтары разважалі аб паяднанні Праваслаўнай царквы і Каталіцкага касцёла [5, с. 2; 6, с. 2; 7, с. 2]. Аўтары былі захоплены гэтай ідэяй і цалкам яе падтрымлівалі. Аднак маленькія публікацыі хутчэй насілі тэарэтычны характар, чым практычны. Аўтары завяралі, што ідэю унію яны падтрымлівалі і будуць падтрымліваць. Яны сцвярджалі і разумелі, што «падзел беларусаў каталікоў і праваслаўных, такія іх узаемныя адносіны, як цяпер, зусім ненармальныя і шкодныя» [8, с. 2]. Трагедыяй актывісты лічылі, што беларусы-каталікі знаходзяцца пад польскім уплывам, а Праваслаўная царква — пад маскоўскім. Унія ж магла, на думку актывістаў, устараніць такое становішча рэлігійных беларусаў. Таксама аўтары газеты ўдакладнілі, што такім чынам меркавалі

адны яны: «Мы беларусы каталікі, асабліва беларускае каталіцкае духавенства. Прощу нас усё польскае духавенства, бо такія нашы планы стаяць упоперак польскаму касцёлу...» [8, с. 2]. Таксама яны бачылі трагедыю ў тым, што паміж польскасцю і каталіцтвам у Заходняй Беларусі часта ставілі знак роўна [8, с. 2]. Але пасля таго, як неаунія стала распаўсюджвацца на тэрыторыі Беларусі, стаўленне аўтараў газеты “Круніца” да з’явы стала ўжо далёка не такім прызным.

Унія — чужая для беларусаў з’ява (па меркаванні аўтараў газеты “Круніца”). Такі тэзіс прасочваўся літаральна ва ўсіх публікацыях, якія выходзілі ў газеце “Круніца” на тэму распаўсюджвання уніі на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў перыяд з 1925 па 1936 год. Сярод шэрагу разваг аўтараў газеты можна вылучыць некалькі падстаў, паводле якіх яны ўсяляк намагаліся прасоўваць думку аб няшчырасці неауніі на тэрыторыі Заходняй Беларусі.

Польскае духавенства. Чужой неаунія, па меркаванні каталіцкіх беларускіх актывістаў, была таму, што за яе рэалізацыю на тэрыторыі Заходняй Беларусі ўзялося польскае каталіцкае духавенства. Так, адзін з аўтараў пісаў, што трагедыя неауніі была ў тым, што да адраджэння уніі спрычыніліся «польскія езуіты» [9, с. 1]. Аўтар тлумачыў гэта тым, што яны пайшлі па лініі польскай традыцыйнай палітыкі, абмінаючы пры гэтым мову і характар беларусаў [9, с. 1]. Варта адзначыць, што арганізацыйна візантыйска-славянскі абрад Каталіцкай царквы не меў уласнай іерархіі і падпарадкоўваўся мясцовым рымска-каталіцкім біскупам. Біскуп Мікалай Чарнецкі, які быў прызначаны ў 1931 годзе апостальскім візітатарам парафій усходняга абраду, юрыдычнай улады не меў [1, с. 117]. Таму ў публікацыях часта прасочваўся тэзіс: у справах уніі не павінна быць польскага вышэйшага і ніжэйшага духавенства, якое не хоча слухаць аб патрэбах беларускага народу [10, с. 1]. У сувязі з гэтым, па меркаваннях аўтараў газеты, пераход у унію беларусаў адбываўся з карысных выгод. Да уніі далучаліся або тыя, «што паводзіліся з сваім свяшчэннікам, або тыя, што дзеля розных асабістых мэтай хочуць мець добрую марку ў палякаў, а таксама тыя, хто пабачыў, што прадстаўнікі альбертынскай місіі за духоўныя паслугі бяруць менш грошай, чым праваслаўныя, або зусім не бяруць» [9, с. 1].

Недавер да матываў тых святароў, якія распаўсюджвалі унію. У артыкуле «У справе рэлігійнай уніі» ў 1931 годзе аўтар растлумачыў, чаму няпэўнымі з’яўляюцца матывы распаўсюджвання неауніі на тэрыторыі Заходняй Беларусі. Небяспеку аўтары бачылі ў тым, што беларусаў-каталікоў палякі лічылі за сваіх, «яны перакананы, што каталіцкі касцёл, будучы ў Польшчы “польскім” касцёлам — хутчэй ці пазней прыцягне беларусаў-каталікоў да польскай культуры і народнасці» [11, с. 1]. Аднак зусім не так было з праваслаўным насельніцтвам. З аднаго боку, там укараніўся ўплыў Расіі, а з другога — існавала нянавісць да Польшчы. Адпаведна, для таго, каб выкараніць гэтыя два чыннікі ў праваслаўных, «трэба ад іх адняць іх фундамент — праваслаўе». Дзеля гэтага былі абраны два кірункі: ужыванне сярод праваслаўных лацінскага абраду і распаўсюджванне непасрэдна неауніі. Аўтар артыкула непакоіўся тым, у якой форме неаунія будзе праводзіцца далей, якія людзі будуць у гэтым задзейнічаны: «Дагэтуль форма была расейская: расейскі абрад, расейская мова і г. д., людзі таксама пераважна расейцы, дык такія расейцы, каторыя знаходзяцца на службе ў палякаў, а такія, як ведама, найгоршыя. Дык справа уніі і для нас беларусаў дагэтуль вельмі прыкрая» [11, с. 1].

Варта адзначыць і публікацыю «Пункты ў справе рэлігійнай уніі» за 1931 год, аўтар якой падпісаўся псеўданімам «Вясковец». У ёй аўтар разгледзеў адносіны вясковых жыхароў да справы неауніі. Так, па меркаванні аўтара, у народзе шмат кажуць пра унію, аднак ён «у справе уніі яшчэ не мае ніякага паняцця» [12, с. 1]. Па меркаванні аўтара, у справе уніі не павінна быць польскага вышэйшага і ніжэйшага духавенства, якое не хоча слухаць аб патрэбах беларускага народу. Таксама аўтар адзначыў недавер вяскоўцаў да езуітаў. Гэты факт ён звязваў з гістарычнай памяццю і прачытаннем раней кніг рускай класікі [12, с. 1].

Распаўсюджванне неауніі з дапамогай камісіі “Pro Russia”. Насцярожвала актывістаў і тое, што унія праводзілася на тэрыторыі Заходняй Беларусі пад загадамі камісіі “Pro Russia”. Аўтар пад псеўданімам «Вясковец» перакананы, што свядомыя беларусы баяліся не толькі паланізацыі, але і русіфікацыі. Ён зрабіў выснову, што ў Рыме Беларусь не прызнавалі, калі дзейнасць адбывалася пад такой назвай. Аўтар перакананы, што становішча было б

не такое жахлівае, калі б пад мэтавую аўдыторыю траплялі рускія, але пад гэта траплялі і беларусы, і ўкраінцы [10, с. 1].

Выказванне прываслаўных беларускіх дзеячаў на тэму распаўсюджвання неауніі. У 1930 годзе на старонках “Кгупіса” прываслаўнае жыццё ў Заходняй Беларусі сталі рэгулярна асвятляць і ўласныя прываслаўныя аўтары. Гэта звязана з тым, што пасля 1926 года газета пашырыла сваю аўдыторыю: цяпер гэта былі не толькі каталікі, але і прываслаўныя Заходняй Беларусі [13, с. 1]. Так, аўтары пісалі пад псеўданімамі «Праваслаўны беларус», «Міранін-беларус», «Праваслаўны дзеяч». Тэмы, на якія былі гэтыя матэрыялы: беларусізацыя рэлігійнага жыцця, магчымасць аб’яднання царквы і касцёла, шкода неауніі для беларускага грамадства. У гэтым плане беларускія каталіцкія і прываслаўныя актывісты аказаліся салідарныя.

Праваслаўны дзеяч тлумачыць пераход прываслаўных у неаунію наступным чынам: «Праваслаўная царква на нашых землях апанавана чужынцамі, таму людзі, ратуючыся, пераходзяць у унію» [14, с. 1]. Аўтар пісаў, што, на думку свядомых беларусаў, лепшым сродкам ратавання беларускасці ў рэлігійным жыцці з’яўляўся пераход у унію. Дзеля гэтага аўтар заклікаў пачаць рашучае змаганне ўнутры Праваслаўнай царквы, бо, па-першае, унія ў Польшчы заўжды была залежнай ад польскага ўраду, па-другое, яна была залежная ад польскіх біскупаў; па-трэцяе, ён меркаваў, што хоць і казалі, што за прыхільнікаў усходняга абраду заступіўся Рым, аднак ён мала звяртаў увагі на нацыянальныя імкненні кожнага народу. Прынамсі, пакуль Беларусь не атрымае незалежнасць, Рым аб ёй клапаціцца не збіраўся [14, с. 1].

Пазіцыя актывістаў БХД адносна з’яўлення новай царкоўнай уніі. У другой палове 1920 — першай палове 1930-х гадоў побач з крытыкай неауніі ў газеце “Кгупіса” з’яўляліся матэрыялы і аб тым, як, на погляд аўтараў, трэба было б правільна здзейсніць саюз царквы і касцёла на тэрыторыі Заходняй Беларусі:

1) стварэнне беларускага ўніяцкага біскупства. Каталіцкія актывісты лічылі, што біскупы мусілі быць незалежнымі ад польскіх біскупаў, а залежнымі мусілі быць ад Апостальскай сталіцы [10, с. 1]. Біскуп мусіў мець пад сваім загадам парафіі, духавенства і семінарыю. На думку каталіцкіх беларускіх актывістаў, ідэальны варыянт уніі — гэта злучэнне каталікоў і прываслаўных пад кіраўніцтвам Папы Рымскага [15, с. 1];

2) беларускае духавенства. З той прычыны, што, па меркаванні аўтараў, польскім святарам беларускі народ не давяраў, яны былі перакананы, што працу мусіла рабіць беларускае духавенства, тады народ мог бы за імі пайсці [12, с. 1];

3) унія мусіла стаць рэлігійным праектам, а не палітычным, якім, на думку актывістаў і аўтараў, і з’яўлялася неаунія.

У кантэксце прадстаўленага даследавання асобна звернем увагу на аспект асвятлення падзей, звязаных з неауніяй. На старонках газеты сустракаліся матэрыялы, у якіх асвятляўся працэс распаўсюджвання неауніі, вынікі ўніі канферэнцый біскупаў. Такія артыкулы маглі як суправаджацца каментарыямі аўтараў, так і падавацца як простая інфармацыя [16, с. 2; 17, с. 1; 18, с. 2].

Заклучэнне. Прааналізаваўшы публіцыстычныя матэрыялы, прысвечаныя працэсу адраджэння царкоўнай уніі, можна вызначыць наступныя асаблівасці стаўлення да яго грамадскіх актывістаў з кола газеты “Кгупіса”:

1) у 1921 годзе панавалі ідэалістычныя ўяўленні аб царкоўнай уніі. Па меркаванні аўтараў, на той час аб’яднанне царкваў магло б вырашыць шэраг нацыянальных пытанняў, згуртаваўшы беларускі народ на адной канфесійнай глебе;

2) з таго моманту, як адраджэнне царкоўнай уніі станавілася рэальнасцю, стаўленне да яе на старонках газеты “Кгупіса” рэзка мяняецца ў негатыўны бок. Агульнае стаўленне можна сфармуляваць тэзісам «Унія — чужая для беларусаў з’ява». Прычына гэтаму — прысутнасць польскага элемента ў царкоўных структурах грэка-каталіцкай царквы і недавер да духавенства, якое рэалізоўвала неаунію;

3) негатыўнае стаўленне да неауніі — рэдкі выпадак, калі пазіцыя каталіцкіх і прываслаўных актывістаў беларускага нацыянальнага руху супала.

Спіс цытаваных крыніц

1. *Загідулін, А. М.* Беларускае пытанне ў польскай нацыянальнай і канфесійнай палітыцы ў Заходняй Беларусі (1921—1939 гг.) / А. М. Загідулін. — Гродна : ГрДУ, 2010. — 183 с.
2. *Туронак, Ю.* Мадэрная гісторыя Беларусі / Ю. Туронак. — Вільня : Ін-т беларусістыкі, 2008. — 882 с.
3. *Говін, С. В.* Канфесійны друк у Беларусі / С. В. Говін. — Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2008. — 287 с.
4. *Станкевіч, А.* З Богам да Беларусі / А. Станкевіч. — Вільня : Ін-т беларусістыкі, 2008. — 1097 с.
5. *Крыніца.* — 1921. — № 29.
6. *Крыніца.* — 1921. — № 27.
7. *Крыніца.* — 1921. — № 23.
8. *Крыніца.* — 1921. — № 16.
9. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1927. — № 34.
10. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1931. — № 34.
11. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1931. — № 17.
12. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1931. — № 34.
13. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1926. — № 1.
14. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1932. — № 36.
15. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1929. — № 11.
16. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1931. — № 27.
17. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1933. — № 20.
18. *Віаіорускаја Крыніца.* — 1933. — № 27.

Паступіў у рэдакцыю 27.09.2021.